



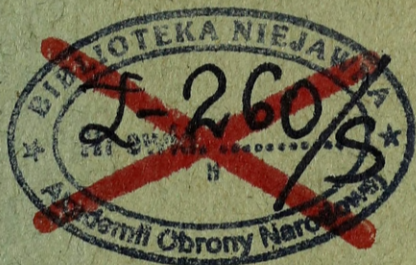
Grey Scale #13



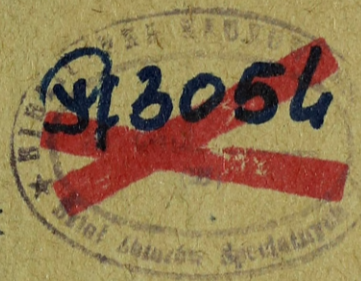
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

# AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH  
KATEDRA TYŁÓW WOJSK LĄDOWYCH



**JAWNE**  
**ZASTRZEŻONE**  
**POUFNE**  
Egz.nr..... 1



Płk prof.dr hab. Władysław JAKUBISIAK  
Ppłk dr inż. Grzegorz WISNIEWSKI

ZABEZPIECZENIE KWATERMISTRZOWSKIE DZ  
W OBRONIE I NATARCIU



# 60898

WARSZAWA

1990



WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH  
KATEDRA TYŁÓW WOJSK LĄDOWYCH



*140806 Anna KOLEK  
Podst. prot. pniek. Nr uch 647  
z dn. 21.02.2005*

**JAWNE**

**ZASTRZEŻONE**

**POUFNE**

Egz. nr ... <sup>1</sup>

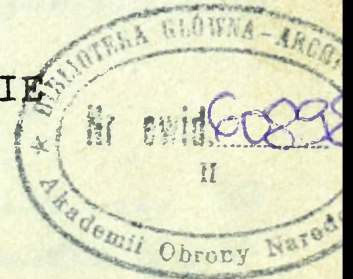
Płk prof.dr hab. Władysław JAKUBISIAK

ppłk dr inż. Grzegorz WISNIEWSKI



ZABEZPIECZENIE KWATERMISTRZOWSKIE DZ W OBRONIE

I NATARCIU



*Przebieg historii nie ZASTRZEŻONE  
27.01.2003 Jan Kucharski.*

SPIS TREŚCI

	str.
1. ZABEZPIECZENIE KWATERMISTRZOWSKIE DZ W OBRONIE .....	3
1.1. Organizacja tyłów dywizji w obronie .....	3
1.2. Zabezpieczenie materiałowe dywizji w obronie .....	9
1.3. Zabezpieczenie medyczne dywizji w obronie .....	13
2. ZABEZPIECZENIE KWATERMISTRZOWSKIE DZ W NATARCIU .....	17
2.1. Organizacja tyłów dywizji w natarciu .....	20
2.2. Zabezpieczenie materiałowe dywizji w natarciu .....	26
2.3. Zabezpieczenie medyczne i weterynaryjne dywizji w natarciu .....	33
2.4. Pozostałe rodzaje zabezpieczenia kwatermistrzowskiego .	38

WYKAZ TABEL

Nr 1 Zużycie amunicji i mps przez dywizję w rejonie głównego wysiłki obrony .....	10
Nr 2 Straty sanitarne dywizji na dobę w obronie .....	15
Nr 3 Urzutowanie zapasów ruchomych dywizji i zużycie na dzień natarcia .....	29

WYKAZ RYSUNKÓW - tylko do egz. nr 1

Nr1. Ugrupowanie tyłów DZ w obronie /variant/ .....	40
Nr 2. Ugrupowanie i przesuwanie tyłów DZ w natarciu /variant/.	41

WYKAZ LITERATURY

1. Regulamin walki Sił Zbrojnych RP /dywizja. pułk/
2. Instrukcja o organizacji i pracy tyłów taktycznych
3. Przegląd Kwatermistrzowski /tajny/. Zeszyt 11/13/ nr bibl. AOB 023358.
4. Przegląd Kwatermistrzowski /tajny/. Zeszyt 8/10/ nr bibl. AON 022425.

## 1. ZABEZPIECZENIE KWATERMISTRZOWSKIE DZ W OBRONIE

Dywizja może prowadzić obronę w pierwszym lub w drugim rzucie albo w odwodzie armii. Może również bronić się na samodzielnych kierunkach. Będąc w pierwszym rzucie, może bronić pasa, na którym skupiony jest główny wysiłek obrony, lub bronić innego rejonu. Wojska będąca odpierać główne uderzenia nieprzyjaciela, ponosząc stosunkowo duże straty i zużywając znaczne ilości środków materiałowych.

Specyficzne warunki organizacji i pracy tyłów w razie przejścia dywizji do obrony pasa wybrzeża morskiego. W takim wypadku działania obronne prowadzi się na szerokim froncie i na samodzielnych kierunkach. Broniąca się dywizja może nie wchodzić w skład armii, a wtedy jej zaplecze będzie organizowane bezpośrednio przez tyły frontu.

### 1.1. ORGANIZACJA TYŁÓW DYWIZJI W OBRONIE

/ patrz schemat nr 1 /

Organizacja tyłów dywizji w obronie powinna odpowiadać zamiarowi walki, stwarzając korzystne warunki zabezpieczenia tyłowego wojsk oraz zapewniając elementom ugrupowania tyłów maksymalne bezpieczeństwo.

W obronie dla dywizji pierwszego rzutu może być wyznaczony pas tyłów, który jest ograniczony z prawej i lewej strony linii rozgraniczenia, z tyłu granicą tylną, a od czoła - rubieżą rozmieszczenia kompanii zaopatrzenia pułku pierwszego rzutu. Odległość tylnej granicy pasa tyłów od przedniego skraju obrony może wynosić do 50 km.

Stopień gotowości tyłów do pracy w działaniach obronnych zależy przede wszystkim od warunków przejścia wojsk do obrony. Jeżeli obrona organizowana jest bez styczności z nieprzyjacielem lub przy małej aktywności działań, powstaną warunki do wykonania wielu czynności. Mogą to być między innymi:

- remont uszkodzonych pojazdów i technicznego sprzętu tyłów;
- przystosowanie transportu do pracy w określonych warunkach terenowych i atmosferycznych;
- wyewakuowanie z oddziałów i pododdziałów rannych i chorych;
- dokonanie zmian w ugrupowaniu tyłów, zorganizowanie obrony i ochrony;
- szkolenie wojsk.

Jeżeli wojska przechodzą do obrony w bezpośredniej styczności i w warunkach wysokiej aktywności działań, tyły zmuszone są wyżej wymienionym czynności wykonywać w trakcie zabezpieczenia tyłowego wojsk dywizji w toku walk obronnych.

W obronie elementy ugrupowania tyłów dywizji rozmieszcza się na większej odległości od przedniego skraju niż w natarciu. Ugrupowanie tyłów jest częścią ugrupowania bojowego dywizji i dlatego zależy od decyzji podjętej przez dowodcę, a szczególnie od głębokości ugrupowania bojowego, ukształtowania terenu oraz liczby i stanu dróg.

Podstawowym wymaganiem co do rozmieszczenia tyłów w obronie jest zachowanie zerwałości i ciągłości zabezpieczenia tyłów w każdym warunkach. Ugrupowanie tyłów nie może utrudniać wykonania manewru wojskami, lecz odwrotnie, powinno być uniwersalne i elastyczne, tak by mogło zapewnić warunki pod względem tyłowym do przeniesienia wysiłku wojsk z jednego na drugi kierunek.

Tyły dywizji znajdującej się w pierwszym rzucie armii ugrupowuje się w dwa rzuty i rozmieszcza w wolnych przestrzeniach między innymi elementami ugrupowania bojowego oraz pasami obrony.

Pierwszy rzut tyłów dywizji - dywizyjny punkt medyczny, organizowany siłami batalionu medycznego lub medycznego batalionu wzmocnienia / w razie potrzeby/, część transportu batalionu zaopatrzenia z zapasami środków materiałowych, przede wszystkim amunicji artyleryjskiej /lub innych środków materiałowych/ - rozwija się za oddziałami pierwszego

rzutu dywizji w odległości 15 - 20 km od przedniego skraju, na kierunku zapewniający, dogodny warunkowo oddziaływania tyłowego na wojska prowadzące ~~działania~~ działania na głównym wysiłku obrony. Do tego rzutu należą dwie dywizyjne GER, które rozmieszcza się w odległości 10 - 16 km.

Drugi rzut tyłów dywizji w składzie TSD, batalionu zaopatrzenia, batalionu medycznego i medycznego batalionu wzmocnienia oraz PZUS i batalion remontowy rozmieszcza się za drugim rzutem ugrupowania bojowego dywizji w odległości około 25 - 30 km od przedniego skraju.

Przy rozmieszczeniu oddziałów tyłowych dywizji należy zwrócić szczególną uwagę na ich właściwe rozśrodkowanie. Odległość między pododdziałami oraz oddalenie od innych elementów ugrupowania bojowego dywizji nie mogą być mniejsze niż 2 - 3 km. Rejon rozmieszczenia drugiego rzutu tyłów dywizji może wynosić 20 - 40 km<sup>2</sup>.

Zależnie od szerokości pasa obrony, charakteru terenu i ugrupowania wojsk tyły dywizji mogą rozmieszczać się na jednym lub na dwóch kierunkach, na przykład w obronie szerokiego pasa /ponad 45 km/, w którym będzie przebiegała przeszkoda terenowa, rozdzielająca go na dwa kierunki.

W obronie wyznacza się dla każdego rzutu tyłów dywizji rejon zapasowy, które będą zajmowane w razie wykrycia i zaatakowania tyłów przez lotnictwo nieprzyjaciela w rejonie zasadniczym. W celu uchylenia się od uderzeń nieprzyjaciela również transport zaopatrzenia, po wykonaniu dowozu, nie powinien powracać do poprzedniego miejsca rozmieszczenia, ~~przechodzić~~ lecz przechodzić do rejonu zapasowego. Tyły przesuwają się do zawczasu rozpoznanego rejonu zapasowego w razie włamania się wojsk nieprzyjaciela w głąb obrony dywizji.

Jeżeli dywizja częścią swoich sił wykonuje kontratak, to na jego kierunku wydziela się część tyłów dywizji, zwykle batalion medyczny /lub ~~xxx~~ jeden z pododdziałów medycznych/, oraz część transportu z amunicją.

W pasie obrony dywizji wyznacza się i utrzymuje 2 - 3 drogi dowozu i ewakuacji, po jednej na kierunku każdego oddziału pierwszego rzutu a ponadto rokadę, przebiegającą wzdłuż rubieży rozwinięcia drugich rzutów tyłów pierwszorzutowych oddziałów. Ponadto należy wyznaczyć po obydwu brzegach rzeki /jeżeli przecina ona pas tyłów dywizji/ drogi rokadowe, aby umożliwić manewr transportem w razie zniszczenia przeprawy na jednej z dróg i zapewnić tym samym ciągłość dowozu i ewakuacji.

Oprócz dróg głównych wyznacza się jedną - dwie drogi zapasowe. Drogi te powinny być rozpoznane, sprawne pod względem technicznym, a obiekty komunikacyjne /mosty, wiadukty, tunele/ ochraniać. Drugorzutowe dywizyjnie i jednostki rodzajów wojsk, podobnie jak w działaniach zaczepnych, nie otrzymują dróg dowozu i ewakuacji, lecz korzystają z istniejącej sieci w pasach tyłów dywizji pierwszego rzutu.

W działaniach obronnych obrona i ochrona tyłów nabiera szczególnego znaczenie ze względu na przewagę sił i inicjatywę przeciwnika. Dysponując większą swobodą działania i mając przewagę w środkach rażenia, nieprzyjaciel znaczną część swych uderzeń może skierować właśnie na elementy ugrupowania tyłów oraz sieć dróg kołowych. Przyjmuje się, że w obronie zagrożenie tyłów jest większe niż w działaniach zaczepnych.

Obronę i ochronę tyłów organizuje się w ramach ogólnego systemu obrony i ochrony wojsk i terenu, organizowanego przez sztab dywizji.

Podstawowe przedsięwzięcia obrony biernej tyłów polegają na: rozpoznaniu skażeń i zakażeń, szybkim powiadamianiu o zagrożeniu, odpowiednim maskowaniu i rozśrodkowaniu wojsk, a także na sprawnej likwidacji skutków uderzeń nieprzyjaciela na tyły.

Rozpoznanie skażeń w tyłach prowadzą przydzielone przez szefa służby chemicznej patrole rozpoznania skażeń oraz nieetatowi dozymetryści. Powiadamianie o skażeniach i zakażeniach organizuje sztab ogólnowojskowy. Organizatorem powiadamiania w tyłach jest kwatermistrz.

Możliwość użycia przez nieprzyjaciela broni masowego rażenia stawia przed tyłami szereg trudnych do rozwiązania problemów. Brak dostatecznej ilości sił i środków do prac inżynierskich oraz ograniczony czas uniemożliwiają wykonanie dostatecznej liczby ukryć dla ludzi, sprzętu i materiałów. Przykładowo na wykonanie szczelin przeciwlotniczych dla żołnierzy trzeba przeznaczyć 2 - 3 godziny, ich przykrycie - kolejne 2 - 3 godziny, w sumie 4-6 godzin pracy tylko na wykonanie ukryć dla ludzi. Biorąc pod uwagę fakt, że oddziały tyłowe nie mogą przerwać realizacji swoich podstawowych zadań, zakres niezbędnych prac związanych z inżynierską rozbudową terenu przekracza możliwości praktycznego ich wykonania. Dlatego też uważa się, że najkorzystniej jest rozmieszczać tyły na małych miejscowościach i osiedlach, systemem "osiedlowo-blokowym". Dla zabezpieczenia żołnierzy przed skutkami oddziaływania broni masowego rażenia wykonuje się schrony typu lekkiego: w warunkach krótkotrwałych walk obronnych 1-2 na TSD i 2-3 w batalionie medycznym, a w warunkach długotrwałych walk obronnych znacznie więcej - około 20 /w tym na TSD - 4, w batalionie zaopatrzenia - 8, batalionie medycznym - 8/.

Tereny zabudowane mają dobre właściwości maskujące. Pojazdy rozmieszcza się między zabudowaniami, a ludzie i urządzenia tyłowe w budynkach mieszkalnych i gospodarczych. Utrudnia to przeciwnikowi rozpoznanie w podczerwieni i obserwację wzrokową. W lecie nagarzone budynki i ulice zniekształcają informacje rozpoznania radiolokacyjnego, powodując trudności w interpretacji otrzymanego obrazu. Podobny efekt powstaje w warunkach zimowych na skutek promieniowania cieplnego z ogrzewanych budynków. Ponadto wszelkie budowle są do pewnego stopnia ekranami przeciwradiolokacyjnymi.

Miejscowość ułatwia skryte poruszanie się łączników /zarówno pieszych jak i zmotoryzowanych/. Ponadto ułatwia pracę tyłów /ujęcia wody, budynki murowane wykorzystywane na pomieszczenia urządzeń tyłowych, obiekty służby zdrowia/ oraz ochronę przed pożarami.

W dużych masywach leśnych pożar może zakończyć się tragicznie. Stąd należy unikać rozmieszczania w nich oddziałów tyłowych dywizji.

Możliwości organizowania przez tyły dywizji skutecznej obrony czynnej przy użyciu własnych sił i środków są niewielkie, ponieważ w oddziałach tyłowych dywizji znajdują się głównie kierowcy samochodów, magazynierzy i specjaliści stale zaangażowani w prace związane z zaopatrywaniem i obsługą wojsk. Przy tym żołnierze tyłów są wyposażeni wyłącznie w broń osobistą. Dowódca dywizji może zdecydować o przydzieleniu pododdziałów bojowych do odparcia uderzenia piechoty i czołgów, desantu powietrznego przeciwnika oraz do ubezpieczenia ruchu transportów na drogach dowozu i ewakuacji, jednakże będą to wypadki raczej sporadyczne. Dlatego też należy nawiązywać współdziałanie z dowódcami oddziałów sąsiednich w celu uzyskania od nich wsparcia bojowego /oddziałami drugiego rzutu i odwodami/.

W warunkach stosowania broni precyzyjnej należy dążyć do wyposażenia TSD, węzłów łączności, rejonów mostów i przepraw na drogach dowozu i ewakuacji w odbijacze kątowe, czujniki sygnalizujące o napromieniowaniu podczerwonym, radiolokacyjnym i laserowym oraz dla ukrycia tych obiektów przewidzieć stosowanie zasłon dymnych.

W rejonach rozmieszczenia oddziałów tyłowych dywizji powinny być organizowane grupy ratunkowo-ewakuacyjne o składzie 35-40 żołnierzy /patrole rozpoznania skażeń, sekcje przeciwpożarowe, zespoły do likwidacji zawałów leśnych, zespoły pomocy medycznej, grupy wynoszenia rannych i chorych itp./.

## 1.2. ZABEZPIECZENIE MATERIAŁOWE DYWIZJI W OBRONIE

Zabezpieczenie materiałowe może być właściwie zorganizowane tylko wówczas, kiedy prawidłowo zostaną określone potrzeby materiałowe wojsk w obronie oraz ustalone możliwości i sposoby ich zaspokojenia.

Najczęściej stan zapasów utrzymywanych w wojskach uwarunkowany jest sposobem przejścia dywizji do działań obronnych. Jeżeli dywizja przez stosunkowo długi czas nie uczestniczyła w aktywnych działaniach obronnych, to stan posiadanych zapasów na ogół będzie wysoki, w granicach norm zapasów ruchomych. W innych wypadkach należy się liczyć ze względnie niskim stanem zapasów środków materiałowych.

Wielkość zapasów, jakie należy zgromadzić na początek działań obronnych określa zawsze szczebel nadrzędny, z uwzględnieniem treści zadania bojowego, możliwości tyłów oraz ilości czasu na zorganizowanie obrony. Zazwyczaj gromadzi się pełne zapasy ruchome oraz zapasy doraźne, szczególnie amunicji artyleryjskiej, moździerzowej i raketowej dla wojsk raketowych i artylerii, zabezpieczających pod względem ogniowym działania wojsk wydzielonych do walki w pasie przesłaniania, lub zapasy doraźne amunicji, gromadzone bezpośrednio w punktach, węzłach i rejonach obrony, ewentualnie utrzymywane na kolejnych rubieżach obrony - w obronie ruchomej. Stan zapasów doraźnych może wynosić 1,0 - 1,5 amunicji artyleryjskiej, do 1,0 jo amunicji przeciwlotniczej oraz do 0,5 jo pozostałych rodzajów amunicji.

Podstawowym czynnikiem warunkującym potrzeby materiałowe wojsk w obronie jest prognozowane zużycie. Wielkość tego zużycia zależy przede wszystkim od: charakteru wykonywanego zadania bojowego, stosowanych środków rażenia, możliwości i sposobów ogniowego oddziaływania nieprzyjaciela, form stosowanego manewru i przyjętego kierunku głównego uderzenia, warunków terenowych i atmosferycznych, stopnia inżynieryjnej rozbudowy obrony i od szeregu innych czynników. Z zasady większe zużycie amunicji wystąpi na głównym kierunku uderzenia nieprzyjaciela,

podczas wykonywania zwrotów zaczepnych oraz w działaniach obronnych bez stosowania broni jądrowej. Zużycie materiałów pędnych i smarów na ogół może być wyższe w obronie ze stosowaniem broni jądrowej, w obronie ruchomej oraz w trudnych warunkach terenowych i atmosferycznych.

W działaniach obronnych zwiększy się /w porównaniu z natarciem/ zapotrzebowanie na materiał i sprzęt inżynieryjno-saperski.

Zużycie amunicji i mps w dywizji działającej w rejonie głównego wysiłku obrony ilustruje tabela 1.

Zużycie amunicji i mps przez dywizję w rejonie głównego wysiłku obrony /jk/

Tabela 1

Rodzaj środków materiałowych	Zużycie na dobę
AMUNICJA:	/w jo/
- strzelecka	0,4 - 0,6
- strzelecka pokładowa	0,4 - 0,6
- moździerzowa	0,7 - 0,9
- artyleryjska do ognia pośredniego	0,7 - 0,9
- raketowa	0,4 - 0,7
- PPK	0,4 - 1,0
- przeciwlotnicza	0,7 - 1,1
- czołgowa	0,4 - 0,7
MPS	/ w jn/
- benzyna samochodowa	0,15- 0,18
- olej napędowy /pk/	0,15-0,18
- olej napędowy /pg/	0,22- 0,27
- paliwo lotnicze x/	0,3

x/ zużycie na jeden wylot

Dobowe zużycie środków materiałowych przez dywizję w rejonie głównego wysiłku obrony może wynosić 1.000-1.500 ton, w innym rejonie obrony z zasady będzie znacznie mniejsze. W dywizji będącej w drugim rzucie, do czasu wprowadzenia jej do walki, zużycie będzie dotyczyło tylko amunicji przeciwlotniczej, mps oraz materiałów i sprzętu inżynieryjnego.

Na skutek oddziaływania nieprzyjaciela na elementy systemu zabezpieczenia mogą powstać również straty materiałowe. Szczególnie należy się liczyć z wysokimi stratami w warunkach prowadzenia działań obronnych z użyciem broni jądrowej i precyzyjnej.

Stan zapasów, jakie należy utrzymywać pod koniec dnia walki, zależy charakteru i treści zadania, jakie dywizja będzie realizować w kolejnym dniu, oraz od możliwości ~~zaspoko~~ zaspokożenia potrzeb materiałowych przez wyższy organ zaopatrujący. Z reguły powinny to być pełne zapasy ruchome w sytuacjach trudnych mogą być zmniejszone, nie niższe jednak niż 75 % norm. Dywizja w każdych warunkach musi zachować zdolność bojową. Jeżeli jednak wyprowadzona jest do drugiego rzutu, to zapasy mogą być mniejsze, ponieważ zostaną później odtworzone.

Głównymi źródłami zaopatrzenia dywizji są składy armii. Dodatkowymi źródłami są: składy stacjonarne, stacje wylądowcze i zasoby miejscowe. Składy stacjonarne oraz stacje wylądowcze będą typowymi źródłami zaopatrzenia wojsk w początkowym okresie wojny. Warunki i możliwości wykorzystania zasobów miejscowych będą większe w obronie niż w działaniach zaczepnych. Niezmiernie istotnym problemem w okresie organizacji obrony jest racjonalny podział zapasów i podjęcie decyzji o gromadzeniu zapasów doraźnych, a w toku działań obronnych pełne i terminowe wyposażenie oddziałów wykonujących kontrataki. Część zapasów w tyłach dywizji stanowić może rezerwę materiałową. Powinna ona znajdować się w pierwszym rzucie tyłów dywizji i być przygotowana do szybkiego dostarczenia do tych oddziałów, gdzie wystąpią pilne potrzeby w zakresie amunicji, środków saperskich lub paliwa.

Podstawowym sposobem zaspokajania potrzeb materiałowych w dywizji jest dowóz transportem samochodowym wszystkich szczebli, niekiedy z pominięciem kolejnych ogniw dowozu. W sytuacjach trudnych, w razie powstawania przerw w dowozie /ze względu na zniszczenia w sieci drożnej lub przecięcia naziemnych linii komunikacyjnych albo okrążenia części oddziałów/, niezbędne środki materiałowe mogą być dostarczone transpor-

tem powietrznym bądź przez manewr materiałowy /przekazywanie części zapasów między ZT/.

Złożone na ziemi zapasy doraźne środków materiałowych powinny być chronione, a jeżeli zaistnieje groźba ich opanowania przez nacierające na danym kierunku wojska przeciwnika - niezwłocznie ewakuowane lub w braku takich możliwości - niszczone.

Dowóz środków materiałowych w zasadzie odbywa się według takich samych zasad jak w natarciu, chociaż występują pewne właściwości określone specyfiką obrony. Broniąca się dywizja ma bowiem większe możliwości pobierania środków materiałowych z wyznaczonych źródeł zaopatrzenia i dowożenia ich bezpośrednio do oddziałów, dzięki czemu może wyeliminować jeden z przeładunków w ogniwach dowozu.

W każdym działaniu, a tym bardziej w obronie, powinna być przestrzegana zasada ścisłego powiązania dowozu z ewakuacją, szczególnie rannych i chorych oraz uszkodzonego sprzętu, z kierunków zagrożenia, przy czym czas na realizację tego przedsięwzięcia bywa nadzwyczaj ograniczony.

Do przewozu środków materiałowych, prócz typowego na tym szczeblu transportu samochodowego, wykorzystywany jest transport kolejowy /w początkowym okresie wojny/ oraz powietrzny /szczególnie w sytuacjach awaryjnych i nagłych potrzeb/.

Organizacja dowozu zależy od wielkości masy ładunków oraz sytuacji komunikacyjnej w pasie dywizji. Przy tym potrzeby są niezmiernie zróżnicowane zarówno co do rodzaju, jak i ogólnej masy ładunków. W okresie organizacji obrony mogą być większe potrzeby dowozu w razie przejścia do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, co wynika z konieczności uzupełnienia zapasów ruchomych oraz gromadzenia zapasów doraźnych. W przedstawionym wariantcie potrzeby dowozowe dywizji mogą osiągnąć 2.000 ton i więcej. Potrzeby przewozowe w trakcie prowadzenia działań obronnych zależą głównie od wielkości zużycia oraz wyznaczonego stanu zapasów na kolejny dzień walki. W wariantcie trudniejszym, kiedy należy uzupełnić w dużym stopniu zużyte zapasy ruchome dywizji, potrzeb

przewozowe mogą wynosić do 3.000 ton. W każdym innym wariancie /uzupełnienie tych części zapasów ruchomych przy działaniu dywizji na innym, nie głównym wysiłku/ potrzeby przewozowe będą mniejsze, i to niekiedy w znacznym stopniu.

Szczególne trudności w organizacji dowozu mogą powstać w wypadku, gdy należy zgromadzić duże ilości zapasów doraźnych /w okresie organizacji obrony/. Cały transport szczebla taktycznego przeznaczony do dowozu amunicji musiałby wykonać dwa - trzy obroty w czasie niewiele dłuższym niż dobra. W wielu wypadkach jest to osiągalne, a zatem istnieje konieczność udzielania pomocy ze strony związku operacyjnego. Gdy potrzeby przewozowe są mniejsze, środki materiałowe można pobierać transportem dywizji bezpośrednio ze składów armii lub innych wyznaczonych źródeł. Można również równolegle wykorzystywać transport dywizji i jej oddziałów w dwóch ogniwach dowozu.

Należy jednak zawsze pamiętać, że pierwszeństwo w dowozie środków materiałowych mają oddziały pierwszego rzutu, a szczególnie oddziały brońące się w rejonie głównego wysiłku obrony lub realizujące podstawowe zadania dywizji /na przykład wykonujące kontratak/. Do tych oddziałów dywizja dowozi środki materiałowe własnym transportem.

### 1.3. ZABEZPIECZENIE MEDYCZNE DYWIZJI W OBRONIE

Organizacja zabezpieczenia medycznego dywizji w obronie jest funkcją strat sanitarnych, możliwości leczniczo-ewakuacyjnych i warunków, w jakich wojska przechodzą do tego rodzaju działań. Podstawowym miernikiem pozwalającym na ocenę możliwości dywizji w tym zakresie jest czas, jakim ona dysponuje na przygotowanie i realizację przedsięwzięć z zakresu zabezpieczenia medycznego wojsk.

Przejście do obrony w warunkach bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem stwarza szczególnie trudne warunki pracy służbie zdrowia. Poważne komplikacje mogą również wystąpić w wojskach wykonujących marsz dofrontowy, które w wyniku przełamania frontu przez nieprzyjaciela zostają

ły zmuszone do organizowania obrony w rejonach nie planowanych, w warunkach ograniczonego czasu i blokowania dróg przez wycofujące się wojska własne.

Znacznie korzystniejsze warunki organizacji zabezpieczenia medycznego powstaną w czasie organizowania obrony bez styczności z nieprzyjacielem po wcześniejszym zajęciu przez wojska zaplanowanych rejonów.

Wielkość strat sanitarnych w obronie będzie zróżnicowana, zależy ona bowiem od charakteru obrony, stosowanych środków rażenia oraz stosunku sił walczących stron. Straty sanitarne mogą być mniejsze w razie przejścia dywizji do obrony bez styczności z nieprzyjacielem, na dogodnych rubieżach terenowych oraz w warunkach prowadzenia działań bez stosowania broni masowego rażenia.

Spośród broni masowego rażenia szczególnie niebezpieczna jest broń neutronowa i chemiczna. Działanie rażące ładunków neutronowych zasadniczo różni się od działania "klasycznych" ładunków jądowych - przy wyraźnym zmniejszeniu mocy i zasięgu fali uderzeniowej zdecydowanie większy jest czynnik promieniotwórczy w postaci superszybkiego i bardzo przenikliwego promieniowania neutronowego o wysokiej skuteczności biologicznej. Użycie tej broni przez nacierającego przeciwnika jest dlań szczególnie efektywne, niszczy bowiem siłę żywą, a teren nadal kwalifikuje się do opanowania.

Stosowanie broni neutronowej spowoduje duży wzrost strat bezpowrotnych, a wśród strat sanitarnych zwiększy się profil zachowawczy /ostra choroba popromienna/. Może to prowadzić do znacznie większej śmiertelności podczas ewakuacji medycznej i w punktach medycznych.

Również straty od broni chemicznej będą wyższe w działaniach obronnych, gdyż ten rodzaj działań sprzyja jej stosowaniu.

Przewidywane straty sanitarne dywizji w obronie przedstawiono w tabeli 2.

Straty sanitarne dywizji na dobę w obronie

Tabela 2

Rodzaj środka rażenia	Wielkość strat sanitarnych w %	
	bez użycia broni masowe- go rażenia	z użyciem broni masowe- go rażenia
- od broni konwencjonalnej	4 - 6	3 - 4
- od broni jądrowej		8 - 20
- od broni chemicznej		4 - 7
- chorzy	0,1 - 0,2	0,1 - 0,2
Ogółem % strat	4,1 - 6,2	15,1 - 31,2

Na sposób działania służby zdrowia dywizji w obronie wpływa wiele czynników, do których należą: znaczna szerokość pasa /rejonu/ obrony, głębokie urzutowanie wojsk, przewaga nieprzyjaciela i możliwość jego włamania w ugrupowanie bojowe broniących się wojsk, możliwość wykonywania zwrotów zaczepnych i kontrataków.

Do ogólnych zasad zabezpieczenia medycznego dywizji w obronie zaliczamy:

- rozwijanie etapów ewakuacji medycznej w większym oddaleniu od linii styczności wojsk niż w natarciu;
- ograniczenie zakresu pomocy medycznej udzielanej na etapach ewakuacji medycznej, szczególnie na kierunku głównego uderzenia nieprzyjaciela
- szybką ewakuację rannych i chorych z rejonów zagrożonych zajęciem przez nieprzyjaciela;
- rozśrodkowanie sił i środków służby zdrowia ~~w~~ według kierunków i w głąb;
- tworzenie odwodu medycznego w celu zabezpieczenia oddziałów biorących udział w kontratakach.

Biorąc pod uwagę możliwość ogniowego oddziaływania nieprzyjaciela na rejon rozwinięcia punktów medycznych, przygotowuje się zawczasu zapasowe miejsca ich rozmieszczenia.

W razie powstania w czasie walki obronnej masowych strat sanitarnych szczególnego znaczenia nabiera organizacja zbierania rannych i ich szybkiej ewakuacji. Dotyczy to zwłaszcza ognisk masowych strat sanitarnych położonych w rejonach, którym zagraża zajęcie przez nieprzyjaciela. Rannych z tych rejonów powinno się ewakuować z zasady jednym rejsem środków transportowych.

Zakres pomocy medycznej udzielanej w punktach medycznych, zależnie od wielkości strat sanitarnych i sytuacji bojowej, może zostać ograniczony do wskazań życiowych.

## 2. ZABEZPIECZENIE KWATERMISTRZOWSKIE DYWIZJI W NATARCIU

Na organizację zabezpieczenia tyłowego dywizji zmechanizowanej w natarciu wpływa szereg różnych czynników, które oddziałują na realizację wszystkich stałych zadań /funkcji/ tyłów. Do najważniejszych czynników można zaliczyć: warunki przejścia dywizji do natarcia, zadanie oraz rola i miejsce dywizji w ugrupowaniu operacyjnym armii, charakter prowadzonego natarcia i warunki geofizyczne.

Dywizja zmechanizowana /DPanc/ może przejść do natarcia po podejściu z głębi i z bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. Bez względu na warunki przechodzenia dywizji do natarcia, na organizację jej zabezpieczenia tyłowego w dużym stopniu wpływa czas, który współcześnie na polu walki traktować należy jako kategorię taktyczną. Im czas będzie dłuższy, tym korzystniejsze będą warunki działania tyłów dywizji.

Dywizja przechodzi do natarcia po podejściu z głębi, najczęściej po przegrupowaniu na dużą odległość do określonego rejonu wyjściowego lub po wprowadzeniu do walki z drugiego rzutu - armii. W jednym i drugim wypadku podstawowym zadaniem tyłów dywizji będzie uzupełnienie zapasów wszystkich środków do nakazanego stanu oraz wyewakuowanie rannych i chorych. Po przegrupowaniu dywizji na dużą odległość zajdzie konieczność przede wszystkim uzupełnienia stosunkowo dużych ilości paliw, małych ilości amunicji oraz wyewakuowania pewnej liczby rannych w ograniczonym czasie 8-12 godzin.

Dywizja przechodząca do natarcia z drugiego rzutu operacyjnego, w zależności od etapu operacji, może posiadać bardzo zróżnicowane stany zapasów środków materiałowych, pewną liczbę rannych oraz dostateczną ilość czasu na wykonanie prac związanych z dowozem środków materiałowych i ewakuacją rannych.

Najbardziej niekorzystne warunki organizacji zabezpieczenia tyłowego dywizji będą wówczas, gdy będzie przechodzić do natarcia z bezpośredniej styczności. W takiej sytuacji bojowej zajdzie konieczność równo-

ległego zabezpieczenia tyłowego wojsk dywizji na potrzeby związane z natarciem i bieżącymi działaniami. W wyniku prowadzenia działań, zapasy materiałowe szczególnie amunicji, mogą być małe, punkty medyczne wypełnione rannymi, a organizacja tyłów może nie odpowiadać warunkom natarcia. Zajdzie więc konieczność uzupełnienia w stosunkowo krótkim czasie /6-8 godzin/ brakujących środków materiałowych do norm zapasów ruchomych oraz zgromadzenia określonych materiałów do norm zapasów ruchomych oraz zgromadzenia określonych zapasów doraźnych amunicji, wyewakuowania rannych oraz dokonania zmian w ugrupowaniu tyłów stosownie do warunków natarcia.

W toku trwania operacji zaczepnej armii zadanie, miejsce i rola poszczególnych dywizji mogą ulegać ciągłym zmianom. Dywizja nacierająca na głównym kierunku może ponieść duże straty i utracić zdolność bojową. Dywizja nacierająca na kierunku innym /nie głównym/ może uzyskać duże powodzenie, to z kolei może spowodować przeniesienie przez dowódcę armii głównego kierunku uderzenia armii na daną dywizję. Główny wysiłek tyłów armii i dywizji zawsze będzie skierowany na te elementy ugrupowania bojowego, które działają w pierwszym rzucie i na głównym kierunku uderzenia, a więc na te wojska, które wykonują główne zadanie bojowe. W dywizji nacierającej w pierwszym rzucie i na głównym kierunku uderzenia armii potrzeby materiałowe będą znacznie wyższe, a straty sanitarne i techniczne mogą być większe niż w pozostałych dywizjach, nacierających w innych warunkach.

Charakter prowadzonego natarcia określa się przeważnie w zależności od stosowania przez walczące strony środków rażenia oraz od rodzaju organizowanej przez nieprzyjaciela obrony. Stosowane na polu walki środki rażenia w decydujący sposób wpływają na proces zabezpieczenia tyłowego walczących wojsk. W wojnie jądrowej niewspółmiernie wzrasta manewrowość wojsk i głębokość zadań bojowych, co powoduje wzrost zużycia paliw płynnych oraz narzuca konieczność dokonywania częstych przegrupowań pododdziałów i oddziałów tyłowych. W razie stosowania

broni jądrowej zmniejszają się potrzeby w zakresie klasycznych rodzajów amunicji, szczególnie amunicji artyleryjskiej. Użycie tej broni doprowadzi do powstania masowych strat sanitarnych, powodując wzrost potrzeb sił i środków medycznych.

W natarciu bez użycia broni jądrowej przeważnie wzrasta zużycie amunicji artyleryjskiej i moździerzowej, wskutek czego przeważnie zwiększa się intensywność dowozu amunicji do wojsk. W natarciu bez użycia broni jądrowej bardzo zmniejszają się straty sanitarne, techniczne i materiałowe. Ze względu jednak na ciągłe zagrożenie użyciem przez nieprzyjaciela broni jądrowej nasze wojska muszą posiadać w każdych warunkach takie same siły i środki zabezpieczenia tyłowego jak w warunkach wojny jądrowej.

Obrona zawczasu przygotowana wymaga od nacierającego znacznie większego wysiłku do jej przełamania, powoduje znacznie większe zużycie amunicji, materiałów wybuchowych oraz wyższe straty sanitarne.

Warunki terenowe i atmosferyczne, a także pora roku mają niemiłą wpływ na proces zabezpieczenia tyłowego wojsk w natarciu. W terenie niedogodnym do prowadzenia natarcia, np. górzystym, lesistym, powstaną znaczne straty sanitarne i techniczne, a także duże zużycie amunicji strzeleckiej i moździerzowej oraz paliwa. Zwiększone potrzeby tych środków spowodują wzrost częstotliwości ich dowozu w utrudnionych warunkach drogowych. Również pora roku bardzo istotnie wpływa na tok działań bojowych dywizji i proces jej zabezpieczenia tyłowego. Szczególnie trudne warunki w zabezpieczeniu tyłowym dywizji wystąpią w natarciu prowadzonym w zimie oraz wiosną i jesienią w czasie roztopów.

Największe trudności wystąpią w utrzymaniu dróg dowozu i ewakuacji w stanie przejezdności oraz w rozmieszczeniu urządzeń tyłowych, szczególnie medycznych. W warunkach zimowych niezbędne jest dodatkowe wyposażenie wojsk. Warunki te powodują większe zużycie paliw płynnych, trudności w ruchu pojazdów kołowych po zaśnieżonych i oblodzonych drogach, straty sanitarne, szczególnie zachorowania, a także trudności

w udzielaniu pomocy medycznej na polu walki i ewakuowaniu rannych i chorych.

## 2.1. ORGANIZACJA TYŁÓW DYWIZJI W NATARCIU

/patrz rys. nr 2 i schemat nr bibliot. .... /

Organizacja tyłów dywizji w natarciu powinna odpowiadać zamiarowi i decyzji dowódcy dywizji oraz zapewnić najbardziej dogodne warunki zabezpieczenia tyłowego walczących wojsk oraz bezpieczeństwo tyłów. W zakresie pojęcia "organizacja tyłów" wchodzi następujące elementy:

- przygotowanie tyłów do wykonania zadań;
- ugrupowanie, rozmieszczenie i przesunięcie oddziałów tyłowych;
- wyznaczenie, przygotowanie i utrzymanie dróg dowozu i ewakuacji;
- obrona i ochrona tyłów.

Dla wykonania zadań zabezpieczenia tyłowego nacierających wojsk dywizji tyły przygotowuje się w okresie przygotowania natarcia przez uzupełnienie ludzi i sprzętu, szczególnie pojazdów transportowych, a także środków materiałowych do stanu zapasów ruchomych i określonych do-  
rażnych. Doprowadza się pojazdy mechaniczne do sprawności technicznej i użytkowej. stosownie do warunków terenowych i atmosferycznych. Rannych i chorych ewakuuje się do wskazanych szpitali stacjonarnych lub polowych, wchodzących w skład bazy szpitalnej frontu /BSzF/.

Tyły dywizji nacierającej w pierwszym rzucie ugrupowania operacyjnego armii ugrupowuje się w dwa rzuty. W skład pierwszego rzutu tyłów dywizji wchodzi: batalion medyczny lub medyczny batalion wzmocnienia, całość lub część batalionu remontowego <sup>x/</sup>, oraz część transportu z zapasami amunicji, a niekiedy również z paliwem. W skład drugiego

---

x/ Batalion remontowy i rozwijane przez jego pododdziały urządzenia /PZUS i inne/ tworzą elementy ugrupowania należące do służb technicznych, ściśle współdziałające z tyłami dywizji.

rzutu wchodzi tyłowe stanowisko dowodzenia dywizji, batalion zaopatrzenia /bez transportu z zapasami materiałowymi wydzielonego do pierwszego rzutu/ oraz jeden z batalionów medycznych: bm lub mbw /jeżeli mbw przydzielono z armii/ i część batalionu remontowego.

W sytuacji wyjściowej do natarcia pierwszy rzut tyłów dywizji rozmieszcza się między pierwszym, a drugim rzutem ugrupowania bojowego dywizji, to jest do 12 km od rubieży ataku dywizji. Batalion medyczny dywizji lub medyczny batalion wzmocnienia rozwija dywizyjny punkt medyczny na głównym kierunku uderzenia dywizji, na którym będą duże straty sanitarne i w rejonie stwarzającym warunki do pracy oraz prowadzenia ewakuacji rannych również z innych kierunków natarcia. Batalion remontowy rozwija punkty zbiórki uszkodzonego sprzętu /PZUS/ i 1-2 grupy remontowo-ewakuacyjne. Dywizyjny punkt zbiórki uszkodzonego sprzętu rozwija się w odległości do 12 km od rubieży ataku, natomiast grupy remontowo-ewakuacyjne rozwijają się do 8 km od rubieży ataku. Transport z zapasami amunicji i mps z batalionu zaopatrzenia rozmieszcza się w pobliżu rejonu rozmieszczenia kompanii zaopatrzenia jednego z pułków pierwszego rzutu dywizji w odległości 8-15 km od rubieży ataku.

Drugi rzut tyłów dywizji rozmieszcza się za drugim rzutem ugrupowania bojowego dywizji w odległości do 20 km od rubieży ataku. Batalion zaopatrzenia rozwija dywizyjny punkt zaopatrzenia /DPZ/ i rozmieszcza się w rejonie z naturalnymi ukryciami, z którego wyprowadzają drogi dojazdowe do dróg dowozu i ewakuacji. Ze względu na bezpieczeństwo w dwóch oddzielnych rejonach, usytuowanych rokadowo w pasie natarcia dywizji.

Tyły dywizji, znajdującej się w drugim rzucie lub odwodzie, rozmieszcza się w rejonie jej ześrodkowania w 1-3 grupach, to jest łącznie lub oddzielnie poszczególnymi batalionami: zaopatrzenia, remontu i medycznego. Jeżeli dywizja przechodzi do natarcia po podejściu z głębi, to przed rubieżą ataku rozwija się tylko te oddziały tyłowe i w takim

zakresie, w jakim to jest niezbędne dla zabezpieczenia tyłowego wojsk dywizji wykonujących zadania bliższe dywizji. Przed rubieżą ataku najczęściej będzie rozwijany medyczny batalion wzmocnienia lub batalion medyczny. Tyłowe stanowisko dowodzenia dywizji rozmieszcza się wewnątrz ugrupowania drugiego rzutu tyłów dywizji co stwarza lepsze warunki bezpieczeństwa od ataku naziemnego nieprzyjaciela.

Oddziały tyłowe dywizji w natarciu, dla sprawnego zabezpieczenia tyłowego wojsk walczących, muszą być systematycznie przesuwane. Częstość przesuwania tyłów w natarciu zależy przeważnie od tempa natarcia wojsk. Przesuwanie poszczególnych elementów ugrupowania tyłów dywizji musi odbywać się w ustalonym czasie, sprawnie i w miarę skrycie.

Przesuwanie batalionu medycznego lub medycznego batalionu wzmocnienia odbywa się po uwolnieniu od rannych i chorych lub oderwaniu się od walczących wojsk na odległość 25-35 km. W takiej sytuacji rozwija się batalion medyczny lub druga część medycznego batalionu wzmocnienia, które do tej pory pozostawały w dyspozycji szefa służby zdrowia dywizji jako odwód medyczny.

Batalion zaopatrzenia dywizji przesuwa się, w zależności od tempa natarcia, 1-2 razy w ciągu doby. Przesuwanie tego batalionu należy ściśle wiązać z dowozem środków materiałowych.

Poszczególne elementy ugrupowania tyłów dywizji w natarciu można przesuwać w wypadku, gdy zostanie skażony rejon rozmieszczenia oraz w razie zagrożenia pożarem lub przez nieprzyjaciela naziemnego. Drugi rzut tyłów dywizji, szczególnie batalion zaopatrzenia i tyłowe stanowisko dowodzenia przesuwa się pod koniec dnia operacji lub w drugiej jego połowie, co jest uwarunkowane tempem natarcia.

Przed przesunięciem oddziałów tyłowych dywizji do nowych rejonów rozmieszczenia należy zawsze przeprowadzić rekonesans tych rejonów, dróg dowozu i ewakuacji oraz dróg ~~fx~~ dojazdowych.

Dla realizacji dowozu środków materiałowych i ewakuacji rannych oraz dla zapewnienia możliwości manewru tyłami dywizji musi dysponować dofrontowymi i rokadowymi drogami dowozu i ewakuacji. W dywizji wyznacza się i utrzymuje po jednej drodze na kierunku każdego pułku pierwszego rzutu dywizji. Wynika z tego, że dywizja powinna posiadać 2-3 dofrontowe drogi dowozu i ewakuacji, przebiegające od rejonu drugiego rzutu tyłów dywizji /batalionu zaopatrzenia/ do dywizyjnej drogi rokadowej wyznaczonej na rubieży rozmieszczenia kompanii zaopatrzenia pułków pierwszego rzutu dywizji. Ponadto, jeżeli pas natarcia dywizji przecięty jest szeroką przeszkodą wodną, to po obu stronach przeszkody wyznacza się drogi rokadowe. W toku natarcia dywizyjne drogi dowozu i ewakuacji przedłuża się na całą głębokość zadania bojowego. Dywizja drugiego rzutu armii i jednostki rodzajów wojsk nie mają własnych dróg dowozu i ewakuacji, lecz wykorzystują drogi dywizji pierwszego rzutu. Dywizyjne drogi dowozu i ewakuacji utrzymywane są siłami i środkami batalionu saperów dywizji. W warunkach słabo rozwiniętej sieci dróg w pasie natarcia dywizji wyznacza się i utrzymuje jedną główną drogę dowozu i ewakuacji oraz 1-2 zapasowe o gorszej nawierzchni i szerokości, które są kontrolowane przez pododdziały /saperów i ochrony i regulacji ruchu/ w celu ewentualnego skierowania na nie kolumn samochodowych /przebieg dróg dowozu i ewakuacji przedstawia rysunek nr 2/.

Organizacja obrony i ochrony tyłów dywizji w natarciu ma na celu uchronienie ich od zniszczeń i strat oraz zapewnić im warunki do ciągłej i skutecznej pracy. Nieprzyjaciół będzie bowiem dążył do pozbawienia nacierającej dywizji zabezpieczenia tyłowego, szczególnie zasilania materiałowego, przez uderzenia jądrowe, lotnicze, ogień rakiet i artylerii. Wydaje się, że nie można wykluczyć możliwości użycia na tyły dywizji, szczególnie batalion zaopatrzenia łącznie z TSD, broni precyzyjnej, np. systemu ASSAULT BREAKER. Przy takim zagrożeniu tyłów dywizji ich obrona i ochrona nabierają szczególnego znaczenia. W zakresie obrony i ochrony wchodzi następujące przedsięwzięcia:

- rozpoznanie skażeń i zakażeń;
- terminowe powiadamianie i alarmowanie zagrożonych oddziałów tyłowych;
- rozśrodkowanie oddziałów i pododdziałów tyłowych dywizji na drogach marszu i w rejonach rozmieszczenia;
- wykorzystanie naturalnych i sztucznych ukryć terenowych oraz indywidualnych środków ochrony;
- stała kontrola i ewidencja stopnia napromieniowania ludzi oraz skażenia sprzętu i materiałów;
- obserwacja nieprzyjaciela, ubezpieczenie się od napadu z zaskoczenia;
- w razie konieczności podjęcie walki z nieprzyjacielem atakującym z lądu i powietrza;
- organizowanie likwidacji skutków uderzeń nieprzyjaciela na poszczególne elementy ugrupowania tyłów dywizji.

Rozpoznanie skażeń w tyłach dywizji prowadzą przydzielone z kompanii chemicznej patrole rozpoznania skażeń oraz nieetatowi dozymetryści. Rozpoznanie skażeń i zakażeń ludzi organizuje służba zdrowia dywizji.

Powiadamianie o zagrożeniach w rejonie działania dywizji organizowane jest przez sztab ogólnowojskowy, a o zagrożeniach z powietrza - w systemie ostrzegania wojsk obrony przeciwlotniczej. Natomiast organizator powiadamiania i alarmowania w ramach tyłów dywizji jest zastępca kwatermistrza dywizji ds. organizacji i planowania. Z kolei ogłoszenie alarmu w oddziałach tyłowych należy do ich dowódców.

Rozśrodkowanie tyłów dywizji, szczególnie w rejonie rozmieszczenia - to podstawowy warunek ich uchronienia przed masowymi stratami od jednego uderzenia jądrowego średniej mocy. Dlatego w rejonie rozmieszczenia batalionu zaopatrzenia między kolumnami i w innych oddziałach tyłów dywizji muszą być zachowane odpowiednie odległości, wynoszące 2- 3 km.

Przy wyborze rejonów rozmieszczenia tyłów dywizji w natarciu ze względu na stosunkowo krótki okres pobytu w nim poszczególnych oddziałów tyłowych należy wykorzystać właściwości maskujące terenu, w miarę potrzeby wykonywać ukrycia dla ludzi, a także stosować siatki maskujące.

Kontrole stopnia napromieniowania przeprowadzają dozymetryści bezpośrednio po wyjściu oddziału tyłowego z rejonu skażonego.

Obserwacja nieprzyjaciela powietrznego i naziemnego pozwala na uniknięcie zaskoczenia, ukrycie się zaalarmowanych żołnierzy oraz na podjęcie walki z nieprzyjacielem atakującym z powietrza i z lądu skrycie lub otwarcie. Należy również nawiązać łączność współdziałania z oddziałami ogólnowojskowymi, będącymi w drugim rzucie lub odwodzie dywizji, które w razie potrzeby udzielają tyłom niezbędnej pomocy w ramach bojowego zabezpieczenia tyłów. Dowódca dywizji na wniosek kwatermistrza powinna wyznaczyć do obrony tyłów pododdziały bojowe działające na sygnał. Przydzielone siły i środki wykorzystuje się do obrony elementów ugrupowania tyłów i obiektów drogowych oraz do konwojowania kolumn transportowych z zapasami materiałowymi i przegrupowania oddziałów tyłowych dywizji.

Likwidację skutków uderzeń na tyły dywizji bronią masowego rażenia prowadzą zawczasu zorganizowane grupy ratunkowo-ewakuacyjne oraz w miarę potrzeby również dodatkowe siły i środki wyznaczone dodatkowo przez kwatermistrza lub dowódcę dywizji.

Organizatorem obrony i ochrony tyłów dywizji w każdym rodzaju działań jest jej kwatermistrz, który określa podstawowe zadania, dokonuje podziału sił i środków, ustala sygnały alarmowe i przekazuje sygnały o zagrożeniu, organizuje współdziałanie z oddziałami ogólnowojskowymi drugiego rzutu dywizji oraz kontroluje realizację wydanych w tych sprawach zarządzeń. Bezpośrednimi wykonawcami przedsięwzięć wchodzących w zakres obrony i ochrony są dowódcy oddziałów tyłowych.

## 2.2. ZABEZPIECZENIE MATERIAŁOWE DYWIZJI W NATARCIU

Zabezpieczenie materiałowe jest to całokształt przedsięwzięć organizacyjnych i wykonawczych realizowanych w celu pełnego i terminowego zaspokojenia potrzeb wojsk w zakresie środków materiałowych niezbędnych do życia i walki. Do przedsięwzięć tych należy zaliczyć:

- zaopatrywanie;
- dowóz środków materiałowych;
- ewakuację materiałową;
- czynności produkcyjno-usługowe,

Ogólnowojskowe związki taktyczne i rodzajów wojsk zaopatrywane są w następujące środki materiałowe:

- rakiety, uzbrojenie, amunicję, sprzęt elektroniczny i optyczny oraz części zamienne;
- materiały pędne i smary, raketowe materiały napędowe i sprzęt służby mps;
- wozy bojowe i samochody oraz części zamienne i materiały eksploatacyjno-remontowe;
- żywność i sprzęt służby żywnościowej;
- sprzęt, części zamienne i materiały inżynieryjne;
- sprzęt, części zamienne i materiały łączności;
- sprzęt, części zamienne i materiały chemiczne;
- sprzęt, i materiały służby mundurowej;
- sprzęt i materiały medyczne oraz weterynaryjne;
- sprzęt i materiały kwaterunkowe;
- sprzęt i materiały kulturalno-oświatowe i propagandowe;
- materiały topograficzne;
- sprzęt i materiały kancelaryjne;
- środki pieniężne i druki ścisłego zarachowania;
- wodę dla celów konsumpcyjnych i technicznych;
- materiały pionu handlu wojskowego.

Zaopatrzeniem wojsk dywizji w wymienione grupy środków materiałowych zajmują się poszczególne organy służb kwatermistrzowskich i technicznych oraz rodzajów wojsk dywizji. Ze względu na bojowe i życiowe znaczenie dla wojsk, takie zaopatrzenie jak rakiety, amunicję, raketowe materiały napędowe, paliwa płynne i żywność klasyfikuje się jako główne rodzaje środków materiałowych. Amunicję, paliwa płynne i żywność, ze względu na ich duże zużycie przez wojska, określa się mianem "środków masowego zużycia".

Dla zapewnienia ciągłości zaopatrzenia wojsk dywizji na jej wszystkich szczeblach organizacyjnych utrzymuje się w określonych ilościach zapasy ruchome środków materiałowych, które znajdują się przy żołnierzu /amunicja i żywność/ i sprzęcie technicznym /amunicja i mps/ oraz ~~ważnik~~ wożone są w transporcie samochodowym dywizji, pułku i batalionu. Poza zapasami ruchomymi, dla wykonania zadań bojowych dywizji w natarciu gromadzi się w ustalonych ilościach zapasy doraźne, szczególnie amunicji artyleryjskiej na artyleryjskie przygotowanie ataku /APA/.

W procesie zaopatrzenia dywizji w natarciu w środki materiałowe istotną sprawą jest ustalenie potrzeb materiałowych na czas natarcia. Potrzeby materiałowe ustala się na podstawie:

- stanu zapasów materiałowych w chwili otrzymania zadania bojowego;
- stanu zapasów określonego na początek natarcia;
- przydzielonego limitu zużycia na wykonanie zadania;
- stanu zapasów określonego na koniec natarcia.

Stan zapasów materiałowych w dywizji w chwili otrzymania zadania zależy przede wszystkim od działań bojowych, jakie dywizja dotychczas prowadziła, i warunków, w jakich przechodzi do natarcia.

Stan zapasów materiałowych, jakie dywizja powinna posiadać na początek natarcia, określa dowódca armii. Stan ten zależy przede wszystkim od zadania bojowego dywizji, w tym szczególnie miejsca w ugrupowaniu operacyjnym armii, głębokości zadania, działania z użyciem lub bez użycia broni jądrowej oraz rodzaju obrony nieprzyjaciela.

Biorąc to pod uwagę, szczególnie charakter i warunki prowadzenia natarcia, możemy określić stan zapasów materiałowych, jakie należałoby zgromadzić na początek natarcia. W myśl obowiązujących zasad w tym zagadnieniu, będą to pełne zapasy ruchome ~~artykeryjskie~~ wszystkich środków materiałowych oraz taka ilość zapasów doraźnych amunicji artyleryjskiej, jaka będzie zużyta przez artylerię na APA i wsparcie staku przed zmianą zajmowanych głównych stanowisk ogniowych. Jeżeli dywizja przechodzi do natarcia po podejściu z głębi może być gromadzony również zapas doraźny mps na zużycie w czasie marszu do rubieży ataku. Wojska posiadają do tego celu dodatkowe drobne pojemniki po zapasach doraźnych pobranych w garnizonie na obszarze kraju.

Zasadniczym czynnikiem decydującym o potrzebach materiałowych dywizji w natarciu jest zużycie poszczególnych rodzajów środków materiałowych, zapewniających wykonanie zadania. Wielkość tego zużycia zależy od czynników wymienionych w punkcie a. Zużycie w jednostkach kalkulacyjnych podstawowych rodzajów środków materiałowych w dywizji nacierającej na głównym kierunku uderzenia armii może kształtować się jak dane w tabeli 3, rubrykach 6-7.

Na podstawie założonego zużycia /w jk/ i masy jednej jednostki kalkulacyjnej /w tonach/ obliczono, że dywizja zmechanizowana działająca w pierwszym rzucie na głównym kierunku w pierwszym dniu natarcia może zużyć 1.600-2.600 ton różnych środków materiałowych, w tym 1.100-1.800 amunicji /68 %/, 270-450 ton mps /17 %/. Zużycie środków materiałowych w dywizji w kolejnych dniach natarcia będzie się zmniejszać na skutek ponoszonych strat w ludziach i sprzęcie, a także w miarę słabnięcia operu nieprzyjaciela. Wielkość zużycia materiałów pędnych i smarów w natarciu zależy przede wszystkim od intensywności eksploatacji, pojazdów mechanicznych szczególnie wozów bojowych oraz od warunków terenowych i atmosferycznych. W warunkach górzystych oraz w zimie zużycie mps będzie znacznie większe, niż podano, szczególnie gdy niekorzystne warunki się nakładają, np. w wypadku natarcia w górach w zimie zużycie może wzrosnąć nawet o 50-70 %.

Niezależnie od zużycia środków materiałowych wynikającego z eksploatacji sprzętu i potrzeb ludzi, powstawać będą na skutek oddziaływania nieprzyjaciela na tyły dywizji, szczególnie bronią jądrową.

Stan zapasów materiałowych na koniec natarcia /dnia walki/ jaki dywizja powinna posiadać, określa dowódca armii w rozkazie tyłowym. W zależności od zadania dywizji, na kolejny dzień, wynikającego z planu operacji zaczepnej armii, ustala się stan zapasów na początek dnia lub na koniec dnia poprzedniego, które powinny umożliwić kontynuowanie natarcia. Taką możliwość zapewniają pełne zapasy ruchome wszystkich rodzajów środków materiałowych. Gdyby jednak nie było możliwości osiągnięcia tego stanu zapasów, powinny one wynosić nie mniej niż 75 % amunicji i 70 % pozostałych środków materiałowych.

Urzutowanie zapasów ruchomych dywizji i zużycie na dzień natarcia /jk

Tabela 3

Lp	Rodzaj środków materiałowych	Urzutowanie zapasów			Zużycie na dzień natarcia	
		w oddziałach dywizji	w batalionie zaopat. dywizji	razem w dywizji	z bronią jądrową	bez broni jądrowej
1	2	3	4	5	6	7
1	Amunicja: strzelecka	0,8	0,2	1,0	0,4-0,5	0,5 -0,6
2	strzel.pokładowa	1,3	0,2	1,5	0,6-0,75	0,75-0,9
3	moździerzowa	1,3	0,2	1,5	0,6-0,8	0,8 -1,0
4	artyleryjska	1,3	0,2	1,5	0,8-1,2	1,0 -1,5
5	rakietowa	1,0	0,5	1,5	0,8-1,0	1,0 -1,4
6	czołgowa	1,5	0,5	2,0	0,8-1,0	1,0 -1,2
7	przeciwlotnicza	1,5	0,5	2,0	1,1-1,3	1,1-1,2
8	plot poc. rakietowe	1,0-1,25 <sup>x</sup>	0,25	1,25/1,5	0,1-0,2	0,1-0,2
9	PPK	1,5	0,5	2,0	0,7-1,0	0,9 -1,2
10	Mps <sup>xx</sup> benzyna samochodowa	1,6	0,4	2,0		0,18-0,2
11	olej napęd.do poj.koł.	1,6	0,4	2,0		0,18-0,2
12	olej napęd.do poj.gąs.	1,6	0,6	2,2		0,3 -0,3
13	olej napęd.do czołgów	1,9	0,6	2,5		0,3 -0,3
14	paliwo lotnicze <sup>xxx</sup>	1,0	3,5	4,5		0,3
15	Żywność: "W"	2,0	1,0	3,0		
16	"WS"	3,0	-	3,0	1	1
17	"S"	2,0	1,0	3,0		

x Licznik - pocisk rakietowy S-/na BRDM/

M,anownik - pocisk rakietowy SZM /zestaw przenośny/

xx na głębokość zadania 20-25 km/dobę.

xxx na jeden wylot

Zasadniczym źródłem zaspokojenia potrzeb dywizji w natarciu są składy polowe armijnej brygady materiałowego zabezpieczenia /ABMZ/, natomiast jej oddziałów i pododdziałów - polowe składy organizowane przez poszczególne pododdziały batalionu zaopatrzenia dywizji. W początkowym okresie wojny, po przegrupowaniu dywizji z obszaru kraju do rejonu wyjściowego do natarcia będą wykorzystywane, jako źródła zaopatrzenia, wojskowe i cywilne składy stacjonarne oraz stacje wyładownicze. Ważnym ~~uzupełniającym~~ uzupełniającym źródłem zaopatrzenia dywizji w natarciu będą zasoby miejscowe i zdobycze wojenne.

Za organizację zaopatrywania dywizji w środki materiałowe, bez względu na to, z jakich źródeł są pobrane, odpowiadają odpowiednie służby zdrowia zaopatrzenia armii, a za zaopatrzenie oddziałów i pododdziałów dywizji - służby zaopatrzenia dywizji. Podstawowym zadaniem tych służb jest planowanie potrzeb środków materiałowych, utrzymanie ich w stale obowiązujących lub doraźnie określonych ilościach. przyjmowanie i wydawanie ich oraz prowadzenie ewidencji i sprawozdawczości.

Drugim podstawowym elementem zabezpieczenia materiałowego dywizji w natarciu jest dowóz środków materiałowych do walczących wojsk. W natarciu dowóz charakteryzuje się dużą masą dostarczanej amunicji i paliw płynnych, nierównomiernością potrzeb w zakresie tych środków oraz szybko wzrastającymi odległościami, a także zmianami kierunków przewozu. Będzie on poważnie utrudniony wskutek oddziaływania nieprzyjaciela na drogi dowozu i ewakuacji oraz kolumny pododdziałów. Wielkość dowozu na szczeblu dywizji wynika z potrzeb materiałowych poszczególnych pułków zmechanizowanych, czołgów, artylerii oraz z ilości środków materiałowych, które dywizja musi pobrać własnym transportem z armijnej brygady materiałowego zabezpieczenia lub innych źródeł zaopatrzenia. Dywizja może wykonać dowóz w dwóch relacjach /ogniwach/: dywizja - pułki oraz armia - dywizja.

Wielkość dowozu w relacji dywizja - pułku zależy od ilości środków materiałowych niezbędnych do uzupełnienia w pułkach i pozostałych ele-

mentach ugrupowania bojowego dywizji do ustalonych normatywów, uzupełnienia dobowego zużycia i powstałych strat w toku natarcia stosownie do wielkości zapasów materiałowych, jakie dywizja powinna posiadać na koniec dnia.

Z porównania danych odzwierciedlających zużycie dywizji w czasie doby natarcia oraz możliwości ich zaspokojenia przez batalion zaopatrzenia dywizji wynika, że amunicja w zależności od rodzaju w ciągu dnia musi być dowożona kilka razy, mps - raz na dobę a żywność - co 1-2 dni po 1-2 racje dziennie.

Dowóz środków materiałowych w relacji armia - dywizja w natarciu w zasadzie odbywa się transportem ABMZ. Zdarza się jednak, że kwatermistrz armii zleca dywizji odbiór określonej ilości środków materiałowych z ABMZ. Następuje to szczególnie w sytuacji, gdy dywizja nie naciera na głównym kierunku uderzenia armii, jak również w rejonie wyjściowym do natarcia w pierwszej operacji zaczepnej armii.

Z analizy potrzeb materiałowych wynika, że dzienne potrzeby przewozowe dywizji w natarciu wynoszą w granicach około 1.000-2.000 ton. Do przewozu wymienionej masy środków materiałowych w dywizji istnieje ~~organizowany~~ organiczny batalion zaopatrzenia o jednorazowej zdolności załadowczej około 1200 - 1300 ton różnych środków materiałowych. Z porównania potrzeb i możliwości przewozowych wynika jednoznacznie niedobór transportu do jednorazowego przewiezienia całości środków materiałowych zużywanych przez dywizję w ciągu dnia walki. Najtrudniejsza sytuacja wystąpi w zapewnieniu transportu do przewozu amunicji, gdyż minimalne ilości amunicji, które będą dowożone w czasie doby walki, wynoszą około 1000 ton. Trudności związane z przewozem mps mogą być odczuwalne tylko w rejonie wyjściowym do natarcia po przegrupowaniu dywizji z obszaru kraju na dużą odległość. Trudności przewozowe dywizji w natarciu można rozwiązywać różnymi sposobami, a szczególnie przez:

- uzyskanie pomocy transportowej z armii;
  - zaangażowanie transportu pułków w dywizyjnym ogniwie dowozu;
  - zwiększenie dziennego przebiegu transportu dywizyjnego;
  - zwiększenie liczby środków transportowych do przewozu amunicji
- przez złożenie ~~o~~ na grunt zapasów innych środków materiałowych.

Pomoc ~~uzyskana~~ uzyskana z armii polega najczęściej na wykorzystaniu jej transportu w ogniwie dywizyjnym, tzn., że transport armijny <sup>dowiezie</sup> pewne ilości środków materiałowych, przede wszystkim amunicji dowozi bezpośrednio do pułków ~~wyższ~~ a nawet na stanowiska ogniowe artylerii dywizyjnej i pułkowej. Jest to sposób dowozu znany pod nazwą "pomijanie ogniw dowozu".

Do pracy w ogniwie dywizyjnym kieruje się transport z drugorzutowych pułków i oddziałów nie zaangażowanych w walce, które mogą pobierać środki materiałowe z batalionów zaopatrzenia dywizji lub innych źródeł.

Przez zwiększenie dziennego przebiegu transportu dywizyjnego należy rozumieć wykorzystanie go do dwu- , a nawet trzykrotnego dowozu środków materiałowych, szczególnie amunicji, do pułków pierwszego rzutu i oddziałów artylerii.

Potrzeby w zakresie innych środków materiałowych w natarciu są nierównomierne. Stąd istnieje możliwość opróżnienia transportu z żywnością i sprzętu technicznego i wykorzystanie do przewozu amunicji.

Środki materiałowe przeznaczone na uzupełnienie zapasów zużytych w toku natarcia i powstałych strat dowozi się w pierwszej kolejności do pułków pierwszego rzutu nacierających na głównym kierunku uderzenia dywizji i tym, które uzyskują największe powodzenie w walce, oraz do oddziałów raketowych, artylerii i rozpoznawczych.

Dla uniknięcia pracochłonnych przeładunków i skrócenia czasu dowozu środków materiałowych do oddziałów, należy pomijać niektóre punkty zaopatrzenia. Transport dywizyjny środki jednorodne /amunicję artyleryjską, czołgową/ może dowozić bezpośrednio do użytkowników, na stanowiska ogniowe, bez przeładunków w pułkowych punktach zaopatrzenia. W celu

przyspieszenia dowozu środków materiałowych do pułków pierwszego rzutu i oddziałów artylerii przed natarciem tworzy się "czołówkę materiałową", w składzie pierwszego rzutu tyłów. Pierwszy rzut tyłów dywizji z amunicją, niekiedy również z paliwem, pozostaje w dyspozycji zastępcy dowódcy dywizji - kwatermistrza, który natychmiast może uruchomić transport i wykonać dowóz do oddziałów znajdujących się w pilnej potrzebie materiałowej.

W natarciu opróżniony transport dywizyjny po dowozie powinien być wykorzystany do ewakuacji z oddziałów i pododdziałów wszystkiego, co podlega ewakuacji, w tym przede wszystkim rannych i chorych, sprzętu uszkodzonego, opakowań i zdobyczy wojennej. W natarciu w warunkach, w których dowóz środków materiałowych transportem samochodowym jest niemożliwy, używa się transportu powietrznego. Dowóz środków materiałowych drogą powietrzną może być realizowany przez front, lub przez armię, jeśli otrzyma śmigłowce do swojej dyspozycji. W drodze powrotnej śmigłowce wykorzystuje się do ewakuacji, szczególnie rannych i chorych i cennego mienia wojskowego.

### 2.3. Zabezpieczenie medyczne i weterynaryjne dywizji w natarciu

Zabezpieczenie medyczne dywizji organizuje szef służby zdrowia dywizji. Podlega ob pod względem służbowym kwatermistrzowi dywizji, a pod względem fachowym szefowi służby zdrowia wyższego szczebla. Wytyczne i zarządzenia szefa służby zdrowia dywizji dotyczące zabezpieczenia medycznego obowiązują starszycj lekarzy /lekarzy/ oddziałów organicznych i przydzielonych czasowo do dywizji, dowódcę batalionu medycznego i dowódców przydzielonych do dywizji medycznej batalionów wzmocnienia.

Podstawą dobrej organizacji zabezpieczenia leczniczo-ewakuacyjnego jest odpowiednie prognozowanie przez szefa służby zdrowia dywizji wielkości i struktury strat sanitarnych, jakie mogą powstać w czasie natarcia. Pozwoli to na właściwe rozdzielenie sił i środków służby zdrowia, efektywne ich użycie, a tym samym na uzyskanie przez rannych i chorych

właściwej i szybkiej pomocy medycznej oraz ich ewakuowanie. Przewidywanie strat sanitarnych na dzień natarcia dywizji jest procesem złożonym wymaga znajomości i wnikliwej oceny sytuacji taktyczno-operacyjnej i wyciągania racjonalnych wniosków.

Przy założeniu, że natarcie prowadzone będzie z użyciem broni jądrowej, konwencjonalnej i chemicznej dobowe straty sanitarne dywizji mogą wynosić 1500-3500 rannych i chorych <sup>x/</sup>. Największy ~~odsetek~~ odsetek strat sanitarnych dywizji stanowią straty od broni jądrowej. Wyniosą one w natarciu 12-25 %, to jest 1200-2500 rannych. Straty sanitarne od broni konwencjonalnej będą wynosić 2-5 %, to jest 200-500 rannych. Od broni chemicznej w natarciu straty sanitarne mogą kształtować się w granicach ~~nie~~ 2-5 % /200 - 500 skażonych/. W kalkulacji strat sanitarnych w dywizji nie uwzględnia się strat od broni biologicznej, gdyż żołnierze zakażeni tą bronią /z wyjątkiem toksyn/ będą opuszczać szeregi w następnych dobach. Zachorowania w dywizji kształtują się w granicach 0-1 - 0,2 % żołnierzy w ciągu doby. W wyjątkowo niepomyślnych warunkach sanitarnohigienicznych i epidemicznych procent ten może wzrosnąć do 9,8 %. Podstawę do kalkulacji mogą stanowić informacje o zachorowaniach w poprzednich dobach walki.

W okresie poprzedzającym natarcie /jeśli dywizja wchodzi do walki z rejonu położonego w głębi/ szef służby zdrowia dywizji powinien nawiązać współpracę z szefami służby zdrowia sąsiednich dywizji, szczególnie z dywizji znajdującej się w styczności z nieprzyjacielem, aby uzgodnić możliwość przyjęcia żołnierzy rannych w czasie marszu przez służbę zdrowia tych dywizji.

W czasie działań bojowych szef służby zdrowia dywizji znajduje się na jej tyłowym stanowisku dowodzenia lub stanowisku dowodzenia, gdzie otrzymuje aktualne informacje o liczbie rannych w poszczególnych oddziałach i pododdziałach, niezbędne do racjonalnego wykorzystania własnych i <sup>x/</sup> Przyjęto, że stan liczebny dywizji wynosi 10 000 żołnierzy.

przydzielonych oddziałów służby zdrowia.

Wzmocnienie medyczne pierwszorzutowych pułków zapewnia szef służby zdrowia dywizji przed rozpoczęciem natarcia. W toku natarcia wzmocnienie może dotyczyć dodatkowego transportu sanitarnego, medycznej kompanii wzmocnienia bądź pododdziału służby zdrowia pułku znajdującego się w drugim rzucie. Zgodnie z planem zabezpieczenia medycznego dywizji przed walką wyznacza się pododdziały służby zdrowia mające wykonywać zadania w ramach oddziału ratunkowoewakuacyjnego /ORE/. W razie powstania masowych strat sanitarnych w oddziałach dywizji szef służby zdrowia armii kieruje dodatkowe siły i środki służby zdrowia armii dla wzmocnienia służby zdrowia dywizji oraz zespołów dowodzenia z oddziału zabezpieczenia medycznego /OZM/, który przejmuje dowodzenie oddziałami /pododdziałami/ służby zdrowia wykonującymi zadanie w rejonie masowych strat sanitarnych.

Dywizja wykonująca zadanie na głównym kierunku uderzenia armii może otrzymać wzmocnienie medyczne w sile:

- 0,5 - 1 medyczny batalion wzmocnienia;
- 1-2 grupy ogólnochirurgiczne z OZM armii;
- transport sanitarny.

Szef służby zdrowia pierwszorzutowej dywizji w natarciu w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem, na głównym kierunku armii, dysponując ~~ograniczonym~~ organicznym batalionem medycznym oraz jednym medycznym batalionem wzmocnienia, z zasady w pierwszej kolejności rozwija przydzielone pododdziały służby zdrowia /połowę mbw w położeniu wyjściowym, drugą połowę - po wykonaniu zadania bliższego dywizji/, a dopiero w końcowej fazie walki /pod koniec dnia/ własny batalion medyczny. Zapobiega to oderwaniu się batalionu medycznego od własnych wojsk oraz zapewnia zabezpieczenia medyczne wojsk dywizji nie tylko w pierwszym dniu natarcia, ale również w czasie działań w nocy oraz w pierwszej połowie dnia następnego.

Do czasu rozwinięcia batalion medyczny pozostaje /wraz z innymi wydzielonymi siłami i środkami służby zdrowia/ w odwodzie medycznym dywizji, przegrupowując się za pierwszym rzutem ugrupowania bojowego dywizji w gotowości do rozwinięcia DPM lub w składzie drugiego rzutu tyłów dywizji.

Dywizja działająca w pierwszym rzucie ugrupowania operacyjnego armii na innym kierunku operacyjnym może otrzymać 0,5 mbw, a pozostająca w drugim rzucie armii z zasady nie otrzymuje wzmocnienia w postaci medycznych batalionów wzmocnienia i w związku z tym kwalifikowaną pomoc medyczną opiera wyłącznie na wykorzystaniu organicznego batalionu medycznego.

DPM jako etap kwalifikowanej pomocy medycznej dywizji pierwszorzutowej /rozwijany przez batalion medyczny lub medyczny batalion wzmocnienia/ w położeniu wyjściowym rozmieszcza się w natarciu między jej pierwszym a drugim rzutem ugrupowania bojowego w odległości 8-12 km od linii styczności walczących wojsk. Ewakuację medyczną prowadzi się do niego aż do momentu, gdy walczące wojska dywizji oddalą się od niego w głąb pasa natarcia na odległość ~~w~~ nie większą niż 25-30 km /większa odległość uniemożliwia udzielenie kwalifikowanej pomocy medycznej w ciągu 4-6 godzin od momentu zranienia lub zachorowania/. W związku z tym ciągłość ~~każdego punktu medycznego~~ udzielania kwalifikowanej pomocy medycznej zapewnia się przez rozwinięcie kolejnego punktu medycznego siłami bm, mbw, lub jego części.

Batalion medyczny dywizji drugorzutowej rozmieszczony jest w stanie zwiniętym w odległości do 5 km za ugrupowaniem bojowym dywizji. Kwalifikowanej pomocy medycznej rannym i chorym udziela się tylko ze wskazań życiowych. Do tego celu można rozwinąć jeden z plutonów segregacyjnych lub zespół operacyjny na samochodzie. Rannych i chorych ewakuuje się wówczas "od siebie" transportem dywizyjnym do wskazanych przez szefa służby zdrowia armii stacjonarnych lub polowych szpitali. Rozwinięcie DPM dywizji drugorzutowej może nastąpić po wprowadzeniu

jej do walki lub w razie konieczności likwidacji masowych strat sanitarnych w jej wojskach w warunkach braku w sąsiedztwie innych sił i środków zdolnych do zapewnienia kwalifikowanej pomocy medycznej ze wskazań życiowych /mbw, szpitale polowe itp./.

W natarciu dywizji z położenia w głębi wykorzystanie batalionu medycznego zależy od okresu jej działania. W rejonie ześrodkowania /wyjściowym/ batalion medyczny znajduje się w stanie zwiniętym w rejonie tyłów dywizji. Udzielanie kwalifikowanej pomocy medycznej w tym czasie i rozwijanie DPM opiera się na takich samych zasadach jak w dywizji drugorzutowej.

W czasie przejścia dywizji do rubieży wprowadzenia do walki batalion medyczny znajduje się w kolumnie marszowej między pierwszym a drugim rzutem ugrupowania dywizji. Ranni i chorzy z maszerujących oddziałów po udzieleniu im pomocy medycznej przez służbę zdrowia pułków, ewakuowani są "od siebie" do punktów medycznych wojsk będących w styczności z nieprzyjacielem. W okresie wprowadzenia wojsk dywizji do walki kwalifikowanej pomocy medycznej udziela się w DPM dywizji pozostającej w styczności z nieprzyjacielem lub w rozwiniętym wcześniej przez armię mbw. Jeżeli zaś na tym kierunku nie ma DPM innej dywizji lub armijnego mbw lub zostały one zapełnione rannymi i chorymi, to szef służby zdrowia wprowadzanej dywizji zawiadomiony o tym przez szefa służby zdrowia armii, nakazuje rozwinięcie przydzielonego mbw /lub jego części/, a w razie jego braku - rozwinięcie organicznego batalionu medycznego.

Po wprowadzeniu dywizji do walki batalion medyczny wykorzystuje się tak samo jak w natarciu z położenia w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.

Zabezpieczenie weterynaryjne obejmuje następujące przedsięwzięcia:

- prowadzenie rozpoznania weterynaryjnego w rejonie rozmieszczenia i pasie działania wojsk;
- sprawowanie nadzoru weterynaryjnego nad zaopatrywaniem wojsk w

środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego /zakłady produkcyjne -  
- przechowywanie i transport żywności/;

- współdziałanie ze służbą zdrowia w zakresie ochrony wojsk przed chorobami odzwierzęcymi i działaniem broni masowego rażenia /zwierzęta, środki spożywcze/, zapobieganie oraz likwidacja ognisk chorób zakaźnych;

- współdziałanie w organizowaniu nadzoru weterynaryjnego nad zdobyczą wojenną oraz żywnością z zasobów miejscowych /zwierzęta, punkty żywnościowe/, środkami leczniczymi oraz zakładami przetwórczymi.

Za zabezpieczenie weterynaryjne dywizji zmechanizowanej /DPanc/ jest odpowiedzialny lekarz weterynarii - epizootolog dywizji.

Zasady zabezpieczenia weterynaryjnego zawiera "Instrukcja o zabezpieczeniu weterynaryjnym wojsk w czasie W". Sygn. Wet. 36/74.

#### 2.4. Pozostałe rodzaje zabezpieczenia kwatermistrzowskiego

Zabezpieczenie kwaterunkowe dywizji organizuje się w celu zaspokojenia potrzeb dowództw i sztabów dywizji w zakresie polowego sprzętu kwaterunkowego i opału oraz oddziałów i pododdziałów w zakresie sprzętu przeciwpożarowego. Zaopatrzeniem w wymieniony sprzęt i opały zajmuje się szef służby mundurowej dywizji. Zaopatrzenie dywizji w polowy sprzęt kwaterunkowy i przeciwpożarowy oraz opały odbywa się na ogólnych zasadach.

Zabezpieczenie handlowo-bytowe dywizji organizuje się w celu uzupełnienia handlowych artykułów żywnościowych, przemysłowych i mundurowych niezbędnych na potrzeby wojsk oraz świadczenia usług dla poprawy warunków bytowych żołnierzy w polu. Zaopatrzeniem w wymienione artykuły, świadczeniem usług w dywizji zajmuje się wydział handlu wojskowego armii. Na szczeblu dywizji są trzy kantyny polowe znajdujące się etatowo w batalionie zaopatrzenia. Nadzór nad działalnością tych kantyn sprawuje szef służby żywnościowej dywizji, natomiast przydział masy towarowej jest zadaniem wydziału handlu wojskowego ar

Zabezpieczenie finansowe dywizji organizuje się w celu zaspokojenia potrzeb wojsk w zakresie środków pieniężnych na wydatki gotówkowe /uposażenie żołnierzy/ oraz dla zapewnienia obsługi bankowej oddziałów dywizji, handlu wojskowego i indywidualnych żołnierzy oraz innej działalności finansowo-bankowej.

W okresie pokoju wszystkie jednostki wojskowe są zaopatrzone w przekazy bankowe na zaspokojenie potrzeb pieniężnych w pierwszym miesiącu wojny. Przekazy bankowe na drugi miesiąc wojny są zdeponowane w związkach taktycznych.

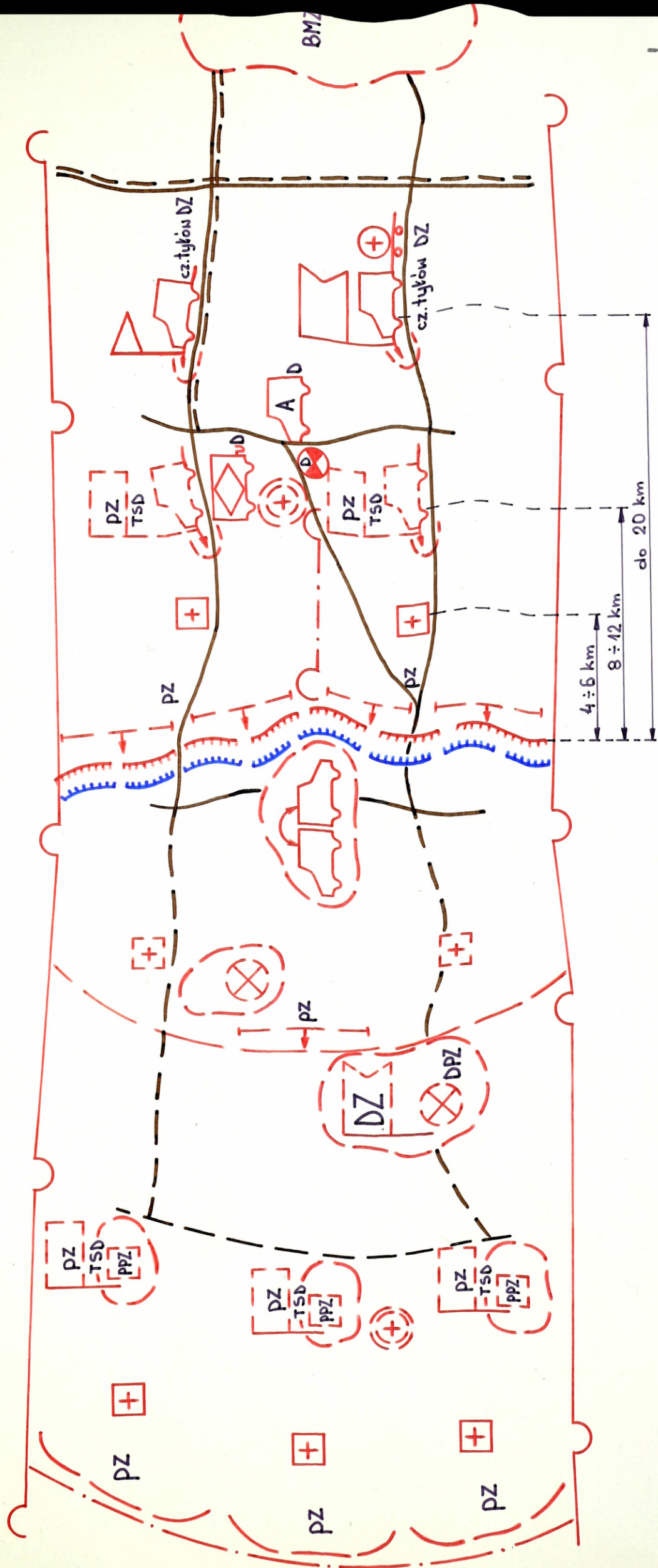
Dywizja posiada więc środki pieniężne na pierwsze dwa miesiące wojny. Po tym okresie zaopatrywanie w te środki przejmują organy finansowo-bankowe oddziałów gospodarczych. Organ finansowy pułku pobiera je z organu finansowego dywizji.

Poza podstawowymi zadaniami zabezpieczenia tyłowego kwatermistrzostwo dywizji wykonuje określone prace związane z grzebaniem poległych i zmarłych żołnierzy oraz zabezpieczeniem medycznym i żywieniem jeńców wojennych.

Grzebanie organizuje zastępca dowódcy dywizji - kwatermistrz, wykorzystując do tego pododdziały wyznaczone przez dowódcę dywizji. Nadzór nad przestrzeganiem wymagań sanitarnohigienicznych podczas grzebania sprawuje szef służby zdrowia dywizji.

Zastępca dowódcy dywizji - kwatermistrz jest organizatorem dywizyjnych punktów jeńców wojennych i odpowiada za ich wyżywienie i organizację udzielania im pomocy medycznej.





Rys. nr 2. UGRUPOWANIE I PRZESUWANIE TYŁÓW DZ W NATARCIU / wariant /.

Wyk.:

ptk prof. dr hab. W. JAKUBISIAK

Dnia: 1990.07.09

Wydrukowano w 4 egz.  
Egz. nr 1-4 - Bibl.Nauk. DZS  
Wykonał: płk W.JAKUBISIAK  
Druk: E.P.  
Dnia 1990.07.11  
Ne ks.masz. PF 31

